

stavbeno privolitev, na pr., da sme staro poslopje podreti, tla zravnati, dno skopati in ga izzidati do vrha tal.

Pri privatno-pravnih ugovorih pristaja sodnijam razsodba tega vprašanja, ali se ima stavljenje, ki ni ovirano po tem stavbenem redu in tudi drugače ne v javnem oziru (§. 10), opustiti dotle, da pravda izteče, ali če se sme med tem stavljenje začeti in v kateri obsegi in s katerimi omejitvami.

§. 12. Stavbe za obrtnijske namene.

Pri stavbah za obrtnijske započete, pri katerih je po obrtnijskem redu treba dovolitve, naj se stavbena komisija, kolikor se dá, zedini z obravnavo o obrtnijsko-policijski dopustljivosti.

Nikakor se pa ne sme privolitev v kako stavbo dati, predno se ni po obrtnijskem redu pravno veljavno razsodila dopustljivost obrtnijske naprave.

§. 13. Stavbe v vtrjenih prostorih.

Za vsako stavbo med okolišem vtrjenih prostorov so merodavna za to obstoječa pravila, ter mora stavbeni gospodar predložiti trojne stavbene načrte. Od vseh stavbenih komisij, ki se napravljajo zaradi takih stavb, mora znanje dobiti c. kr. inženirsko vodstvo. Brez dovolitve pristojne vojaške oblasti se ne more dati stavbena privolitev.

§. 14. Javne stavbe.

Pri stavbah, katere država ali dežela stavi v javne namene, se mora vsakakor zaslišati občina glede na določevanje stavbene črte in nivela, ter se morajo tudi zaslišati mejaši in drugi vdeleženci, da utegnejo delati kake ugovore. (§. 88.)

§. 15. Stavbena privolitev se ovrže ali ugasne.

Stavbena privolitev zgubi sama po sebi svojo moč, če se dve leti od dne, ko je dobila pravno moč, ne začne izpeljevati stavba.

Ako se pa vendar še po preteku tega časa ta privolitev rabiti hoče, se utegne, da se le to naznani, stavbena privolitev ponoviti, ako se ni nič prenaradilo v lokalnih (krajnih) okoliščinah.

Taka ponovitev privolitve se mora naznaniti vsem tistim vdeležencem, katerim se je bila naznanila prvotna stavbena privolitev.

Stavbeno privolitev, katera se v dveh letih ni izvršila, je moči le tedaj za neveljavno izreči, ako so se, in kolikor so se lokalne okoliščine prenaradile, in če to zahteva ozir na javne koristi. (Dal. prih.)

Politične stvari.

Ozir na državni zbor Dunajski.

Govor poslanca Weberja *)

o obravnavi postave zoper odrtijo 3. decembra. **)

„Nihče ne tají več resnice, da denarna sila svoje črne peruti čedalje bolj in bolj razširja in — mrtvaškemu angelju enako — ljudem skoro vseh vrst s strahovi grozi. Res, gluh in slep mora biti, kdor bi si drznil trditi, da v gospodarskih rečeh nismo v Avstriji vsak dan na slabšem. Ljudsko gospodarstvo je prišlo že v tako grozne sile, da se razlega po vseh deželah obširnega našega cesarstva krik, enak klicu utapljalnega čega se, kateri vidi, da zdaj in zdaj bodo valovi nad glavo njegovo skup počili.

*) Poslanec Weber je Moravec in mož naše državno-pravne stranke. Vred.

**) Po stenografičnem zapisniku.

Vničena obrtnija, potrta trgovina, hirajoče rokodelstvo, revno kmetijstvo: vse to steza svoje koščene suhe roke ter pomoči kliče. O slabih časih se povsod in povsod toži. Tri leta že skoro traja ta sila, a zdaj tičimo še globokeje v zadregah, nego smo tičali spočetka, kajti leto 1873 — leto denarnega poloma (kracha) — ni edino krivo vseh teh nadlog. Zakaj tožijo obrtniki, zakaj trgovci, to so že oni sami povedali. Kmetovalec toži o previsokih davkih, on toži o tem, da brez ozira na to, da plačila ne zmore, se davki strogo tirjajo od njega. Bolj pa ko je ljudstvo voljno, težje leži na njem roka očetovske vlade. (Veselost na desni.) Naj se tudi ljudstvo pod bremenom davkov, srenjskih, okrajnih in deželnih naklad zgrudi na tla, ljubeznjiva vlada mu v eno mer le veli: „molči, soldat bodi, pa plačuj!“ (Veselost in dobro-klici na desni.) Da pa je ljudstvu, temu dobremu in pridnemu ljudstvu mogoče, po lestvi davkov splezati do vrha, k temu se sili z vsemi svojimi močmi. O slabi letini trpi, strada in zmrzuje; pridelek je pičel; kar dobi za-nj, je tako debelo, kakor sedem egipčanskih krav. (Veselost.) Če reven tak kmetič slednjič s svojim pičlim božjim blagoslovom pride na sejm in je tako srečen, da dobi za največi del svojega pridelka kar le mogoče malo bankovcev, brž mu z največo prijaznostjo potrka davkar na ramo, češ, naj mu dá skupljene bankovce, da mu jih na poti proti domu ne bo kdo vkradel. (Veselost na desni.) Premožnost je pri nas menda dospela do tje, da ima vsak kmet piščanca — enega piščanca, pravim — ne, da ga dene v lonec, ampak nese ga v davkarijo; res, prav idilno bo videti, ko bodo gospodje davkarji namesto kmeta skubili — zadnje pišče njegovo.

„Pa saj ima kmet še kako živinče, in to mu lahko, hribu enako, pezo davkov nositi pomaga!“ Pač res! Al slavna vlada dobro vé za razloček med kmetom in živino. (Veselost na desni.) Res je, živina bi kmetu lahko pomagala; za živinorejo je treba soli, soli za živino pa slavna vlada ne more dajati, ker bi utegnil kmetič priti v skušnjava, da bi sèm ter tje z živinsko soljo svoj krompir solil, in kdo vé, kako bi to teknilo njegovi človeški ponosnosti, če ne bi morda po tem oba davkarska objekta (živinče in kmetič) postala si enaka, kakor jajce jajcu. (Smeh.) Previdnost je zmiraj dobra reč, posebno pa vladna previdnost.

Če toži kmet, kako visoki so davki, če toži dalje, s kako ostrostjo se pobirajo; če je slednjič prišel tako daleč, da isti čas ali celó sploh več ne more plačati davka, in če tudi vojak, ki kaznovanemu revežu zadnji grižljaj spred ust jemlje, ne pomaga, potem ubožčeka z ženo in otroci vred brez usmiljenja čez prag posade, premoženje njegovo pa prodajo — če tudi le za par grošev; vsaj se je nedavno zgodilo, da bilo je na Českem posestvo, 4000 gld. vredno, zavaljo 8 gld. dolga na davkih prodano za 850 gold.! (Čujte! na desni.) Po več okrajih na Moravskem ni ga skoro tedna, da ne bi šlo kako posestvo po sodnji na kant in navadno za manj, nego so cenjena. Ljudstvo se je po vseh svojih močeh prizadevalo vbrantiti se razposedanja, snovalo je s pičlimi pripomočki posojilnice; cvetele so in rodile dober sad, nihče pri njih ni zgubil ne vinarja, in vendar, glejte, dasiravno so te posojilnice državi nesle lep denar na davkih, slavna, ljubeznjiva, za blagor podložnih po očetovsko skrbna vlada razrušila je ravno najbogatejše posojilnice ali založnice! S tem je ubila pač tudi svojo lastno molzno kravo, pa kaj dé to? Molzna krava možem nepričakovanega napredka vsaj škodovati ni mogla. (Veselost na desni.)

Naj bodo pritožbe še tako glasne, do vladne mize ne prerinejo, — naj se tudi milijoni nakopičijo v žepih posameznih, kmetijstvu srčno kri izsesajočih pijavk, —

naj se na tisoče ljudem spodnesó tla izpod nog, vlada je na Dunaji — in takih malenkosti telegraf ne prinese do ušes vlade! Za vlado so to pač res malenkosti, otročarije, al za kmetijstvo so pa vendar-le nekaj, ker mu gre do kože. Res! Avstrija krvavi iz tisočero ran, in jaz sem popolnoma odsekove misli, namreč te, da postava od 14. junija 1868 ni edino kriva teh prežalostnih razmer.

Vlada si je vso to reč izdatno olajšala; še premišljevala ni, kje prav za prav so te žalostne razmere, ne z eno besedo se ni dotaknila od te (desne) strani ji podane interpelacije, ne črkice o njenem zapopadku ni zinila. Vendar pa je pozneje prav resnobno, po navadi prerokovalcev (avgurov) ne obraza spremenivši, rekla: „s tem je odgovorjeno na interpelacijo grofa Hohenwarta, Groholskega in tovarišev njunih. Lepo obnašanje res! (Dobro na desni.) Na interpelacijo celih kraljev in deželá tak odgovor! (Dobro! dobro! na desni.)

Ce se praša: kdo je Avstriji tolike rane vsekali, in če se hoče dobiti popolnoma resničen odgovor, mora se reči: Vladajoča sistema! Mar ni borzijansk liberalizem tisti, ki za dôbe „ustavoverske“ nadvladuje politično situacijo? Niso li bili in niso mar „ustavoverna“ ministerstva mesó od mesá, duh od duhá onih ljudi, pri katerih se res ne sreberne žlice, kakor je nek list prav dobro omenil, pač pa milijoni goldinarjev v žep vtikujejo? Ni mar nekemu udu sedanjega ministerstva pod težo nekakih izdanih skrivnosti tako slabo postalo, da je moral za dalje časa iti na odpust? (Dobro, dobro!) Varati se tu ni mogoče! Ta sistema mogla je cveteti le pod plajščem centralistične liberalne dôbe, in če se ima čast Avstrije popraviti, morali bi vsi družniki tega ministra, kateremu je slabo prišlo, iti za njim v mir, a ne „cum dignitate“, ampak vsi ustavoverski stranki bi se moralo gospodstvo strgati iz rok.

Med vsemi onimi zvijačnimi besedami, s katerimi so novi svet slepili, sem vendar našel eno resnično, to namreč, da niso le oni krivi, ki so prosili dovoljenja za kak „švindél“, ampak tudi tisti, ki so ga dali. Če se npravnost, morala zvrne s stala, zvrne se mnogo drugih veličastnosti za njo. Marsikdo, ki je veljal za zastopnika ljudstva, želel je minister postati. Postal je. Ko pa je bil minister, je spodnje navzgor obrnil, razdjal cerkveno in državno veljavo, prinesel v razdjano deželo komunizem in lakoto, odločil z vzvišenim demokratičnim čutjem le po 4000 gold. pokojnine za ministre, si z besedovanjem in zvijačami zidal palače, nabasal si z milijoni in enakimi rečmi žep, potem je šel, pustivši „mnogo ljubljeno domovino“ v sili in nadlogi, in ti trajate dalje. — Kaj pa se ponuja in daje ugonobljenim deželam za odškodovanje? Pravna država morala bi vsaj osebno svobodnost, zastop deželnih zadev bolj pospeševati; a vendar je visoko oficijozni glavni list liberalizma moral javno priznati, da po volilni postavi so kmetiške občine v svojih pravicah prikrajšane, po tisti volilni postavi, katera je večino spravila liberalizmu v roke, je kmetom odvzeta — —

Predsednik (mu seže v besedo): „Jaz moram opomniti govornika, da se razgovarjamo zdaj o postavi zoper odrtijo.“

Poslanec Weber (nadaljevaje): „Jaz tako globoko tičim v uboštvu, da bi, če bi se kak drug hotel tje vleči, z veseljem mu svoj prostor odstopil. Vendar mislim, da govorim o pravi reči. — Omenil sem, da je oficijozni glavni časnik izrekel, da je kmet prikrajšan; a duševno bogato obdarjeni podvzetniki, katerim je deset božjih zapoved stara šara, so prišli do prijetnega spoznanja, da se ima njihova vest ravnati le po kazenski postavi, po oni kazenski postavi, katere paragrafi milijonarjem niso več strašni. Strašne pa so te postave

za tiste, ki nočejo sprejeti načel nezmotljivega liberalizma. Če bili bi časniki opozicije, potem utegnejo obhajati tisučletnice konfiskacij in v senci hladnih shramb zamorejo v liberalnem obziru zanemarjeni vredniki pod perutim izeló slavljenе tiskovne svobode obhajati Abrahamove praznike; oni, katerih ne zapró, pa se milujejo kot čudni, stari ljudje ali črnogledci. (Veselost.)

Glej na desno, glej na levo, glej kviško, glej doli, — povsod nezadovoljnost, revščina! Reči moram, slavna vlada je res tako daleč prišla, da ni nikomur več po volji. Pa kaj pravim? Nikomur? Sama sebi je po volji! (Veselost.) Ona živi, kakor pravi tukajšnji list, o slabih vspehih parlamenta, nazadnje pa se ziblje s sentimentalnim: „slovo vzeti, oh, slovo vzeti, to je težko“ — tako dolgo, da sladko zaspi. (Veselost.)

Ljudstvo strada vsega, a dovoljeno mu je delati dolgove, če mogoče, in v loterijo staviti. Imamo prav lepe postave, katere kaznujejo igre na srečo; stika se za takimi igralci po vseh kotih in luknjah, zasačeni igralci se kaznujejo po postavi; al glej! država vzdržuje prosto in slobodno največo, najnevarnejšo igro na srečo, in da vsak vé, kje se igra, je povsod napis: „C. k. loterijska kolektura.“ Zoper to igro ni nobene postave, noben državni pravdnik ne zatoži tistih, ki te igralne luknje vzdržujejo. Brez demoralizacije (pohujšanja) si slavna vlada ne more pomagati. (Veselost.) Loterija pobušuje in spriduje ljudi, to je gotovo, a vendar se mora vzdržati; saj je vendar bolje, da ljudstvo zadnji krajcar nese v loterijo, ko da bi ga neslo v založnico, hranilnico!!

Nerazumljivo, osupljivo je, kako more kaka vlada tako zanemarjati blagor tistega, ki državo redi in vzdržuje, kako more držati se pravila: „Rustica gens optima flens.“ (Kmet je najboljši, kedar joka.) Da slavna vlada za kmetijstvo nič, prav nič ne stori, to je znano vsemu svetu. Zato stori pa še manj za rokodetstvo, katero, ker je brez posestva, in tedaj vsled sploh oslabiljene obrtnije v največi sili, gré z mojsteriskim pismom „pro patria“ beračit, da si vsaj skromno hrani življenje svoje. Da to ne more dolgo tako biti, to bo lahko vsak sprevidel. Tako ali tako! Ali naj se napravi red, mir med narodi, dá kmetijstvu potrebne pomoči, obrtnijstvu zlata tla, ali pa — idite! (Veselost.) Tako ne bo! Saj to še zabava za stare bogove ni, če vlada, zapuščena po svoji lastni stranki, uskoči k opoziciji kot opozicija zoper lastno stranko. (Veselost.) „Habeant sua fata libelli“ — jaz mislim, tudi o ministerstvih to veljá, in cerkev pepelnično sredo pri pepeljenji kliče tudi ministrom mogočne besede: „Memento, quia pulvis es et in pulverem reverteris“ (Spomni se, da si prah in da se povrneš v prah.) (Splošna veselost.) Daj nam Bog kmalu politično pepelnico!“ (Splošna veselost in plosk.)

Ta govor je ustavoverce tako spehal, da so predlagali konec debate; pa predlog ta ni bil sprejet.

Mnogovrstne novice.

* *Magjarizem je zopet požrl slovansk znanstveni zavod:* ministerstvo ogersko namreč je z odlokom 12. novembra t. l. razdružilo „Matico slovensko“ v Slovačiji, češ, da je nepostavno postopala.

* *Na Pruskem se strašansko množi število begunov.* Ko jih je leta 1862 bilo le 1848, je teh begunov bilo leta 1872 že 10.690. To pač kaže, da je laž, če se zmirom in zmirom govori, da so Prusi radi vojaki. Čedalje več dolgov, več davkov, hiranje kupčije in obrtnije, čedalje več denarnih polomov: to je sad Pruskega